

TEHNOLOGIA ACHIZIȚIEI DOCUMENTELOR DE BIBLIOTECĂ: PROBLEME ȘI SOLUȚII

Rita PROCA, Natalia GODOROGEA

Biblioteca Tehnico-științifică UTM

Abstract: În prezenta lucrare, în baza experienței BTȘ UTM, este elucidat rolul și importanța achiziției de publicații pentru dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă. Sunt enumerate sursele principale de completare a colecțiilor bibliotecii, principiile și factorii determinanți ai procesului de achiziție. În legătură cu problemele achiziției, sunt propuse unele soluții.

Cuvinte-cheie: documente, periodice, achiziție, completarea colecțiilor, selecție, donație carte, schimb carte

Transformările adânci din societate, dezvoltarea și implementarea noilor tehnologii de informare și comunicare în toate domeniile de activitate, impune restructurarea profesională și în cadrul biblioteconomiei.

Schimbări esențiale suportă bibliotecile universitare. Aici, se resimte puternic influența reformelor din învățământ, modificărilor din planurile și programele de studii instituționale, tendințelor educaționale și de cercetare actuale și în perspectivă etc. Într-o dinamică continuă se află, mai ales, colecțiile bibliotecilor, acestea constituind suportul de bază al procesului didactic. Biblioteca universitară își îndeplinește misiunea în măsura în care colecțiile au capacitate funcțională.

Dezvoltarea colecțiilor îmbină mai multe procese de muncă, la temelie fiind achiziția publicațiilor. Achiziția este aducătoare de informație nouă, permite acoperirea golurilor informaționale, asigură adecvarea colecțiilor la necesitățile actuale ale utilizatorilor, stimulează curiozitatea informațională. Proces cu caracter complex, domeniu cu responsabilitate sporită, achiziția, se sprijină pe o tehnologie specială, cunoașterea și perfecționarea căreia este o problemă a teoriei și practicii bibliotecare.

La baza realizării achiziției stau câteva principii generale, care alimentează platforma ideatică a achizitorului de publicații. În acest sens, merită atenție principiile formulate de către bibliologul român Corneliu Dima-Dragan și, anume:

1. Completarea colecțiilor este determinată de profilul bibliotecii și de sarcinile acesteia în anumite condiții istorice.
2. Completarea este un proces de creștere și de actualizare a fondurilor.
3. Completarea este o activitate permanentă și coordonată, raportată la: fondul existent, dinamica producției editoriale, infrastructura bibliologică, cerințele cititorilor, alocațiile bugetare.
4. În acțiunea de completare a colecțiilor, relația între exhaustivitate și selectivitate este determinată de obligația oricărei biblioteci de a satisface, în mod corespunzător, cerințele tuturor categoriilor de cititori.
5. Volumul și rata completării trebuie concordate în permanență și în perspectivă cu posibilitățile de stocare, de prelucrare și de valorificare a documentelor. [1]

În cele ce urmează vom analiza desfășurarea procesului de achiziție la Biblioteca Tehnico-științifică a Universității Tehnice din Moldova (BTȘ UTM).

Conform logicii achiziției, o atenție primordială se acordă *selecției publicațiilor*. În acest scop au fost elaborate criteriile selecției, principalele fiind: reputația autorului, prestigiul editurii, destinația de cititor, valoarea științifică și didactică a lucrării, actualitatea/noutatea informației, concordanța cu planurile de învățământ și curriculum-urile disciplinelor de studiu, tipul și genul documentului, limba în care este documentul editat, relația cu colecția, starea fizică a publicației. Criteriile de selecție sunt comunicate tuturor serviciilor deținătoare de colecții, deoarece acestea sunt implicate major în procesul de identificare a documentelor necesare achiziției.

Selecția, la nivelul subdiviziunilor bibliotecii este riguroasă. Se ține cont de cererile neonorate în procesul deservirii, propunerile pentru achiziție parvenite de la utilizatori, doleanțele exprimate în cadrul sondajelor de opinii. Listele de selecție sunt puse în acord cu catedrele, cadrele didactice, în parte.

Decizia finală privind achiziția este luată la nivelul Serviciului *Completarea și evidența colecțiilor*, aceasta fiind coordonată cu *Direcția bibliotecii*, publicațiile selectate fiind confruntate cu cataloagele bibliotecii și fișierul tematico-tipologic al achizițiilor, de asemenea racordate la mijloacele bănești disponibile pentru achiziție.

Un rol important revine *muncii de alegere a furnizorilor*. În cazul dat se iau în considerare avantajele oferite de edituri, librării, furnizorii intermediari cu privire specială la prețuri, satisfacerea integrală a comenzilor, livrarea la timp. Cu regret, credibilitatea furnizorilor nu este în creștere. Biblioteca se confruntă adesea cu îndeplinirea incompletă sau întârziată a comenzilor, îndeosebi, la edițiile periodice, iar sistemul „achizițiilor publice” și mai mult agravează această situație.

Cumpărarea este una din principalele modalități de achiziție. Ea se efectuează prin transfer de bani și direct de pe piața cărții. Biblioteca nu are propriul buget, procurarea publicațiilor fiind asigurată pe seama bugetului și contului special al universității, acesta din urmă având rol principal. În rezultatul achiziției prin transfer de bani, acte de vânzare - cumpărare, în anul 2013, de exemplu, au fost recepționate 1162 ex. / 88 titluri, la suma de 83422 lei [2]. S-a lucrat cu următorii agenți: Editura „Tehnica-Info”, Editura „Universul”, ICSC „Incercom”, GE „Litera”, Editura „Arc”, „Cetatea de Sus”; de la 3 autori s-au procurat documente prin acte de vânzare – cumpărare.

Trebuie de menționat că pentru BTȘ UTM a devenit o realitate cumpărarea publicațiilor la târgurile internaționale de carte organizate în România așa ca „Gaudeamus” (București) și LIBREX „Primăvara cărților la Iași”. Astfel, în anul 2012, din sursa dată s-au achiziționat 65 titluri / 76 u.m. de carte, la suma de 10126 lei [3]; în anul 2013 s-au procurat 152 titluri / 188 u.m., la suma de 24658 lei [4]. În urma unei vizite recente la Târgul Internațional de carte „Gaudeamus” din București au fost achiziționate 216 u.m. / 181 titl. în valoare de 25100 lei [5].

Târgurile nominalizate, datorită diversității categoriilor de expozanți și numărului ridicat de participanți, au prezentat un cadru perfect pentru achiziție (peste 400 de edituri românești și străine, tipografii, instituții de învățământ, centre și institute culturale, agenții de difuzare de carte, librării, biblioteci etc.). Oferta editorială a avut ca expresie o imagine reprezentativă pentru tot ce înseamnă noutate pe piața de carte (de la formatul clasic până la software), literatură de toate genurile, de la materiale de referință până la studii de specialitate de un înalt nivel științific.

Achiziția prin cumpărare se face diferențiat pentru *edițiile periodice*. Importanța acestora din urmă este incontestabilă. Ele sunt prima sursă de informare despre un subiect sau despre evoluția unui domeniu sau fenomen; reflectă în scris preocupările și frământările sociale, politice, culturale, științifice, economice și tehnice. La achiziționarea periodicelor se ține cont de: tematică, conținuturi, limba scrierii, nivel de solicitare etc.

Procurarea edițiilor periodice la BTȘ a UTM se face pe bază de abonamente anuale prin intermediul agențiilor de abonare, conform procedurii „achizițiilor publice”. Eventual, sunt consultate cataloagele editoriale. Se parcurge același traseu de selecție ca și pentru cărți, urmărindu-se, mai ales, obținerea acordului catedrelor. Pe parcursul ultimilor ani s-a colaborat cu așa agenții de distribuție a edițiilor periodice ca: „MOLDPRESA”, „Mesageria D&D”, „Press Inform Curier”. În anul 2013, de exemplu, s-au procurat 180 abonamente / 138 titluri, la suma de 191243 lei [6].

BTȘ practică și *achiziția gratuită*, care întrunește în sine: donațiile, schimbul național și internațional de publicații, depozitul legal.

Donațiile permit bibliotecilor să dețină colecții particulare bogate și prețioase, ce sunt oferite prin testament sau în urma organizării expozițiilor de carte de către centre culturale și ambasade, sau pe seama lansărilor de carte, periodice, multimedia. Obținerea acestor materiale se face direct, prin contacte personale. De altfel, donațiile continuă să rămână o sursă considerabilă de completare a colecțiilor BTȘ. După valul înalt al donațiilor din anii '90 acestea sunt mai rare, dar importanța lor rămâne aceeași. Vom nominaliza unele donații de proporție. Așa, au donat BTȘ cărți și publicații seriale: șeful catedrei „Geodezie, Cadastru și Geotehnică” a UTM, dr. Livia Nistor-Lopatenco (230 ex.), decanul FIMT, dr. Vasile Cartofeanu (50 ex.), autorii: Valentin Guțu, Victor Șontea, Larisa Bugaian, Vasile Arhip, S. Certan, V. Trofimov, Biblioteca Universității Maritime din Constanța, Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe din Moldova. Donații substanțiale, prin cantitate și conținut, au fost oferite de către Radu Munteanu, prof., dr., inginer, rector al Universității Tehnice din Cluj-Napoca (182 ex., 140 titluri), și Mihai Voicu, profesor de la Universitatea Gh. Asachi din Iași (47 ex., 47 titluri). Un lot important de publicații a fost primit în dar de la participanții Simpozionului Internațional Cucuteni 5000 Redivivus.

BTȘ a UTM deține o colecție personală de carte, donată de către prof., dr., inginer Titu-Marius I. Băjenescu. (Elveția). Colecția include 500 volume de carte tehnică, peste 600 lucrări de beletristică, artă și cultură, peste 600 reviste științifice și circa 400 articole științifice. Donația este importantă nu doar ca volum și conținut, dar și prin aceea că dezvăluie calea formării unui mare savant, specialist cu renume mondial [7].

Recent, Biblioteca a achiziționat un lot de carte cu titlu de donație de la Prefectul Județului Cluj, prof. univ., inginer Gheorghe Ioan Vușcan. Colecția cuprinde 1500 exemplare de carte didactico-științifică, ce va fi utilizată în procesul de studii la UTM.

Trebuie menționat că donațiile ca sursă de achiziție au și unele dezavantaje, cum ar fi: prezența în donație a unor documente de-actualizate sau inadecvate cerințelor utilizatorilor, confruntarea cu dificultăți de transportare, insuficiența spațiilor pentru amplasare etc.

Schimbul este o formă de trimitere reciprocă a documentelor de la o bibliotecă la alta. Se poate realiza la nivel național și internațional.

Cei mai activi parteneri internaționali de schimb ai BTȘ sunt:

- Biblioteca Universității Tehnice din Cluj-Napoca
- Biblioteca Universității Tehnice Gh. Asachi din Iași
- Biblioteca Universității Politehnica din București
- Biblioteca Universității Politehnica din Timișoara
- Biblioteca Universității „L. Blaga” și „Alma-Mater” din Sibiu.

Doar în anii 2012-2013 au fost recepționate prin schimb 612 titluri publicații, 733 u.m. [8]. Pentru gestiunea fondului de schimb este utilizat fișierul „Fondul de schimb și de rezervă”.

Depozitul legal ca sursă de achiziție este oferit unui număr restrâns de biblioteci, îndeosebi celor cu statut de instituție națională sau republicană. BTȘ deține depozitul legal instituțional care include lucrările tipărite la Editura Tehnică a UTM. Acestea sunt transmise către bibliotecă în format tipar și electronic, ultimul fiind inclus în colecția electronică, plasat pe site-ul bibliotecii. Actualmente, colecția de publicații UTM constituie 3328 titluri/220096 ex.

Grație antrenării diferitor surse de achiziție, BTȘ atribuie procesului dat caracter continuu, contribuind la îmbogățirea și actualizarea colecțiilor. În anul 2014 au fost achiziționate 10023 u.m./1496 titluri. [9]. Concomitent, biblioteca procură în bază de licență resurse electronice. Din anul 2003, anual, s-a efectuat abonarea la bazele de date EBSCO. Pentru anul 2015 a fost achitată abonarea la o serie de reviste și cărți în format electronic ale Editurii Springer. Sunt utilizate activ bazele de date cu acces gratuit.

Așa dar, din cele relatate deducem că procesul achiziției la BTȘ poartă caracter complex vizavi de: multitudinea operațiunilor și elementelor muncii, aspectul organizatoric și relațional accentuat, particularitățile achiziției diferitor categorii de documente, diversitatea surselor de achiziție. Apartenența bibliotecii la instituția de învățământ sporește gradul de obiectivitate al achiziției prin participarea la selecție și luarea deciziei de procurare a publicațiilor a catedrelor și cadrelor didactice. În baza experienței se reliefa unele sarcini de viitor: elaborarea politicii de achiziție, inclusiv de donații; reconsiderarea conceptului de abonare la edițiile periodice în favoarea formatului electronic; extinderea contactelor pentru schimbul de publicații. Există probleme de natură reglementară și financiară, dar acestea fac parte dintr-un alt câmp al reflecției practice și teoretice.

Note:

1. ENACHE, Ion. *Managementul bibliotecilor: suport de curs*. București: Ed. Univ. din București, 2012, pp. 76-101.
2. Raport de activitate 2013 [BTȘ UTM]. Chișinău, 2014, p. 8. Nepubl.
3. Raport de activitate 2012 [BTȘ UTM]. Chișinău, 2013, p. 8. Nepubl.
4. Raport de activitate 2013, ref. 2.
5. Raport de activitate 2014 al Serviciului Completare și Evidența colecțiilor [BTȘ UTM]. Chișinău, 2015, p. 1. Nepubl.
6. Raport de activitate 2013, ref. 2, p. 6.
7. Datele privind donațiile sunt selectate în baza rapoartelor Serviciului Completare ... pe ultimii cinci ani.
8. Datele de schimb sunt prezentate în baza Registrului evidenței schimbului de carte al Serviciului Completare ...
9. Raport de activitate 2014 al Serviciului Completare, ref. 5, p. 1.